

קידושין טו

שמות פרק כא

(ב) כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יציא לחפשי חנם: (ג) אם בגפו יבא בגפו יצא אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו: (ד) אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו: (ה) ואם אמר לאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא יצא חפשי: (ו) והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ויעבדו לעלם:

(ז) וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא פצאת העבדים: (ח) אם רעה בעיני אדניה אשר לא לו יעדה והפדה לעם נכרי לא ימשל למכרה בגדו בה: (ט) ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה לה: (י) אם אחרת יקח לו שארה כסותה וענתה לא יגרע: (יא) ואם שלש אלה לא יעשה לה ויצאה חנם אין כסף:

דברים פרק טו

(יב) כי ימכר לך אחיד העברי או העבריה ויעבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך: (יג) וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם: (יד) העניק תעניק לו מצאנך ומגונך ומיקבך אשר ברכך ה' אלהיך תתן לו: (טו) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדה ה' אלהיך על פן אנכי מצוה את הדבר הזה היום: (טז) והיה כי לא יאמר אליך לא יצא מעמך כי אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך: (יז) ולקחת את המרצע ונתתה באזנו ובדלת והיה לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה כן: (יח) לא יקשה בעיניך בשלחך אתו חפשי מעמך כי משנה שכר **שכיר** עבדך שש שנים וברכך ה' אלהיך בכל אשר תעשה:

ויקרא פרק כה

(י) וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשבו:

(לט) וכי ימוך אחיד עמך ונמכר לך לא תעבד בו עבדת עבד: (מ) כשכיר כתושב יהיה עמך עד שנת היבל יעבד עמך: (מא) ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב: (מב) כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד: (מג) לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך:

(מז) וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אחיד עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר: (מח) אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו: (מט) או דדו או בן דדו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו או השניה ידו ונגאל: (נ) וחשב עם קנהו משנת המכרו לו עד שנת היבל והיה כסף ממכרו במספר שנים כימי **שכיר** יהיה עמו: (נא) אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאלתו מכסף מקנתו: (נב) ואם מעט נשאר בשנים עד שנת היבל וחשב לו כפי שניו ישיב את גאלתו: (נג) כשכיר שנה בשנה יהיה עמו לא ירדנו בפרך לעיניך: (נד) ואם לא יגאל באלה ויצא בשנת היבל הוא ובניו עמו: (נה) כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם:

שאלה: ומאן תנא דלא יליף **שכיר שכיר**?

תשובה 1: האי תנא הוא; דתניא: דעת תנא קמא במחלוקת עם ר' אליעזר

הצעה אחרת להבנת המחלוקת: אמר רב טביומי משמיה דאביי: דכולי עלמא יליף **שכיר**

שכיר, והכא בהאי קרא קמיפלגי:

• נמכר לשש

ר' אלעזר	תנא קמא	
לך - ולא ליורש (אם מת האדון והשאר רק בת או אח)	זה - ולא מוכר עצמו	וצמדק ee je יט
להרצאת אדון הוא דאתא	לך - ולא ליורש	וצמדק אחרניא

• רציעת אזנו

ר' אלעזר	תנא קמא	
ההיא לגזירה שוה הוא דאתא; דתניא, רבי אליעזר אומר: מנין לרציעה שהיא באזן ימנית? נאמר כאן כאן ונאמר להלן (ויקרא יד) כאן, מה להלן ימין, אף כאן ימין.	כאן שלו - ולא אזנו של מוכר עצמו.	ורצא אדניו את כאן כאן
כאן - ולא אזנה (אין רציעת אוזן לאמה)	מנין לרציעה שהיא באזן ימנית?	כאן/כאן
עד שיאמר כשהוא עבד.	הצמד - ולא אמה. (אין רציעת אוזן לאמה)	אמא כאן הצמד
צמד/הצמד לא דריש	עד שיאמר כשהוא עבד.	צמד/הצמד

• העניקה

ר' אלעזר	תנא קמא	
<p>ל - ולא ליורשיו דחיינה: יורשיו אמאי לא? שכיר קרייה רחמנא, מה שכיר פעולתו ליורשיו, אף האי פעולתו ליורשיו! אלא, ל - ולא לבעל חובו, מדסבירא לן בעלמא כרבי נתן, דתניא, א"ר נתן: מנין לנושה בחברו מנה וחברו בחברו, מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה? ת"ל: ונתן ל פק ל, אתא ל לאפוקי.</p>	<p>ל - ולא למוכר עצמו. תגובה להוכחה של הדעה האחרת: לא סבירא לן כרבי נתן</p>	<p>הצנן תצניק ל</p>

• אין רבו מוסר לו שפחה כנענית

ר' אלעזר	תנא קמא	
<p>ל - בעל כרחו</p>	<p>ל - ולא למוכר עצמו</p>	<p>אט אדוניו יתן ל אש</p>
<p>תגובה להוכחה של הדעה האחרת: אי מהתם, הוה אמינא הני מילי מדעתיה, אבל בע"כ - אימא לא, קמ"ל</p>	<p>בעל כרחו שכיר אינו עובד אלא ביום, עבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה; וכי תעלה על דעתך שעבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה? והלא כבר נאמר: כי טוב לך עמך, עמך במאכל, עמך במשתה! וא"ר יצחק: מכאן, שרבו מוסר לו שפחה כנענית.</p>	<p>כי מנה סכר שכיר אבדק</p>

חזרה לשאלה: אלא מאן תנא דלא יליף **שכיר שכיר**?

תשובה 2: האי תנא הוא; דתניא: **אש אכא מפתתו ודו' - אמר ר"א בן יעקב: במה הכתוב מדבר?**

- אי במוכר עצמו - הרי כבר אמור,
- אי בנרצע - הרי כבר אמור,
- הא אין הכתוב מדבר - אלא במכרוהו ב"ד שתיים ושלש שנים לפני היובל, שהיובל מוציא; ואי ס"ד יליף **שכיר שכיר**, למה לי? נילף **שכיר שכיר**!

דחיינה: אמר רב נחמן בר יצחק: לעולם יליף **שכיר שכיר**, ואיצטריך, ס"ד אמינא מוכר עצמו הוא, דלא עבד איסורא, אבל מכרוהו ב"ד דעבד איסורא - אימא ניקנסיה, קמ"ל.

הבנת דברי הברייתא שהובאו בדיון: אמר מר: **אי בנרצע - הרי כבר אמור**. מאי היא? דתניא: **אש אכא מפתתו ואש אכא מפתתו ודו' - במה הכתוב מדבר? אי במוכר עצמו - הרי כבר אמור, אי במכרוהו ב"ד - הרי כבר אמור, הא אין הכתוב מדבר - אלא בנרצע שתיים ושלש שנים לפני היובל, שהיובל מוציא**. מאי משמע? אמר רבא בר שילא: אמר קרא **אש**, איזהו דבר שנוהג באיש ואין נוהג באשה? הוי אומר: זו רציעה.

למה יש צורך בפסוק לגבי נרצע וגם מכרוהו בית דין שיוצא ביובל: ואיצטריך למיכתב מכרוהו בית דין, ואיצטריך למיכתב נרצע;

- דאי אשמעינן מכרוהו ב"ד, משום דלא מטאי זמניה, אבל נרצע דמטאי זמניה - אימא נקנסיה;
- ואי אשמעינן נרצע, משום דעבד ליה שש, אבל מכרוהו ב"ד דלא עבד ליה שש - אימא לא, צריכא.

למה יש צורך בשני פסוקים לגבי נרצע שיוצא ביובל: ואיצטריך למיכתב **אש אכא**, ואיצטריך למיכתב **אש אכא**;

- דאי כתב רחמנא **אש אכא**, הוה אמינא לעולם ממש, כתב רחמנא **אש אכא**;
- ואי כתב רחמנא **אש אכא**, הוה אמינא ה"מ היכא דלא עבד שש, אבל היכא דעבד שש - לא יהא סופו חמור מתחלתו, מה תחלתו שש, אף סופו נמי שש, קמשמע לן **אש אכא** - לעולמו של יובל.

חזרה לשאלה: אלא מאן תנא דלא יליף **שכיר שכיר**?

תשובה 3: רבי היא; דתניא: **ואם לא יאכל באלה - רבי אומר: באלה הוא נגאל, ואין נגאל בשש; שיכול והלא דין הוא: ומה מי שאינו נגאל באלה - נגאל בשש, זה שנגאל באלה - אינו דין שנגאל בשש! ת"ל: באלה הוא נגאל, ואין נגאל בשש;**
ואי סלקא דעתך יליף **שכיר שכיר**, אמאי קאמר ומה מי שאינו נגאל באלה? נילף **שכיר שכיר**!
דחייה: אמר רב נחמן בר יצחק: לעולם יליף **שכיר שכיר**, ושאני הכא, דאמר קרא: **יאכלנו**, לזה - ולא לאחר.

המשך דיון בברייתא: ומאן תנא דפליג עליה דרבי? ר' יוסי הגלילי ור"ע:
דתניא: **לא יאכל באלה** -

רבי עקיבא	ר' יוסי הגלילי	
לשעבוד	לשחרור	באה - קרובים
לשחרור	לשעבוד	בשאר כל אדם

